-97

Åstön

Bygdekrönika från Tynderö Årgång 27

Skeppshamn vid sekelskiftet Sven Hedin

Ur 1997 -års Åstökrönika:

Gamla uttryck och ord
Skrock och svart magi
Det gamla Åstölägret
Historien om ett torp
Landhöjningen i Tynderö
Berättelser från förr

FISKARMUSEET ÅSTÖN 20 JULI 1997 - ÅSTÖDAGEN.

PROGRAM FÖR ÅSTÖ-DAGEN 1997:

Tid:	Program/aktivitet
1200 - 1245	Hamnpredikan i Skeppshamns kapell
1230 -	Kapprodd och laxgissning påbörjas
1330	Svenska Livräddningssällskapet presenterar dagens program och uppvisning
1500	Uppvisningens final kan beses
1300 - 1500	Linspinneri Trekamp Försäljning av lokala alster Kaffeservering Lotterier Försälning av 1997-års Åstökrönika
1530	Vägning av laxen Prisutdelning Avslutning

KYRKOHÖGTIDER I SKEPPSHAMNS KAPELL SOMMAREN 1997:

Midsommardagen 21 juni
Sön. 6 juli kyrkkaffe
Lör. 12 juli Vikkväll med Lennart Svedberg
Sön. 3 augusti
Sön. 17 augusti
Sön. 31 augusti kyrkkaffe

VISNING AV KAPELLET OCH FISKARMUSEUM:

1. Varje lördag och söndag fr.o.m. midsommardagen t.o.m. sista söndagen i augusti, kl 1230 - 1500.
2. Under sommaren finns det ibland personer som bor i Wikforska stugan ca 50 m till höger om vägslutet vid kapellplanen. De kan ge tillträde. Kan ej förberedas via telefon.
3. Andra möjligheter: Kontakta Nils Högstedt, Stångrid tel. 060/42071 el. Magnus Medin, Åstön tel. 060/42321.

ÅSTÖKRÖNIKAN 1997:

Ansvarig utgivare: Pia Sundholm, Svedje 2324, 86035 Söråker, tel. 060/42155.
Redaktionsmedarbetare: Magnus Medin, tel. 060/42321.
Redigeringsansvarig: Pia Sundholm

Museinämnden vill framföra ett varmt TACK till Wifsta Office som varit till stor hjälp vid produktionen av Åstökrönikan, samt till alla som lämnat in bidrag och kort.

Ordförande har ordet.....

* Det har överlämnats en del gåvor till Museinämnden. Elisé Andersson har lämnat en dagbok, Gustav II Adolf 300-års minne. Tidigare ägare, C-J Roost i sin båt från 1934. Förre hamnfogden Ragnar Larssons fiskebåt med monterad motor. Ett hjärtligt Tack!

* Fönsterluckor har återmonterats på stugorna.

* Lilla huset, med hjärta på dörren, har försetts med nytt rödmålat virke.

* Laxantikvariumet har ersatts med ny stomme och nytt glas. Tack för fint arbete!

* Under året har en fiskekamrat, Börje Nordström, lämnat oss. Hans insatser var stora och värdefulla.

* Den 28 maj 1997 kom en skrivelse till nämnden, angående verkets förhållande till avveckling av fältet.
Vi har begärt en följdriktig beskrivning angående denna avveckling.
Vi kan hoppas på en naturvänlig insats för att behålla denna fina verksamhet.

Tynderö med liv. Tynderö, en levande landsbygd i Timrå kommun, Mitt i Norden.

Nils Högstedt
Ordförande

Åstödagen 1996

Även 1996-års Åstödag besöktes av flera tusen personer som njöt solsken och havets ljumma vindar. Antalet besökande uppskattades till mellan tre och fyra tusen personer. Underhållningen stod trubaduren Sten-Åke Martinsson för och i övrigt avlöpte dagen med traditionella inslag som lax-gissning, kapprodd, visning av kapell och museistugor, fika med goda smörgåsar och varmkorv, lotterier osv.

Vinnare av en BingoLottoWeekend blev Ethel Ågren från Sörberge.

Resultat rodd:

Damer: Gunilla Cedervall
Harriet Sällström

2. Liselott Andersson
Malin Vesterman
3. Linda Larsson
Else-Marie Ödling

Herrar: Lasse Sjöström
Börje Fröberg

2. Magnus Bååth
Robert Sporrong

3. Björn Vohlin
Lasse Berg

Ungdomar: Petter Sjöström
Johan Fröberg

(Känns efternamnen igen?)

Trekamp:

1. Göran Hermanson
2. Göran Hermanson
3. Janne Ullmark
4. Gunvor Ankarås

Gåvor till kapell och museum

Bok om Fattigvården 1918 Gustaf II Adolfs födelse Löpare Skärbräde 2 Dukar Träask 2 Tavlor	Elise Andersson	Söråker
Foto i ram av C.J.Rosth Sundsvallsresan 1934	Bo Lindroth	Härnösand.
1 Gästbok	Anders Sällvin	Åstön
1 Fiskebåt med motor som tillhört förre hamnfogden Ragnar Larsson, Åkerö.	Birgitta och Rolf Nordström	

INKOMSTER FÖR MINNESADRESSER 1996:

14035:00 kr

Verksamheten vid Skeppshamn 1996

UNDERHÅLL AV STUGOR OCH SJÖBODAR I SKEPPSHAMN.

Ett omfattande arbete vad avser underhåll av stugor och sjöbodar i Skeppshamn sommaren 1996. Fästen till fönsterluckor på museistugan och Wikforska stugan monterades och samtliga luckor fick erforderlig översyn. Skorstenarna på stugorna försågs med särskilda oväderskydd. I slänten ned till Wikforska stugan byggdes en rejäl och bastant trappa. Det gamla virket i gistvallen har ersatts med friskt Åstöväxt granvirke. Uppfarten till Kapelltunet är nu tillkörd och utgör en märkbar lättnad för rullstolsbundna och andra handikappade att ta sig till Kapellet och utsikten över hamnen och viken. Sandlådan i lekplatsen för de minsta besökarna har fyllts med äkta saltvattentvättad sjösand från en av våra badvikar.

Laxakvariet behöver inte längre flyttas fram och åter i samband med Åstödagen. Ett särskilt permanent plats har iordningställts i anslutning till Wikforska stugan. Efter Åstödagen täcks akvariet och får då utseendet av en nätt liten röd stuga, som utgör ett gott skydd mot hårda vindar och andra olyckstillbud.

På andra sidan viken, vid Westerlundska stugan, har ny spöning spikats på den västra gaveln till den lilla sjöboden. Den stora sjöboden har fått takränna på den södra sidan.

Utöver detta kan nämnas att hela området har fått en aktningsvärd ansiktslyftning i form av gräsklippning i flera omgångar, samt ansning av buskar och bersåer.

Allt detta har utförts till alla våra besökare och Museinämndens fulla och stora belåtenhet av Hasse Holmgren, Åstön, under den den tid han stod till arbetsmarknadens förfogande sommaren 1996.

Magnus Medin

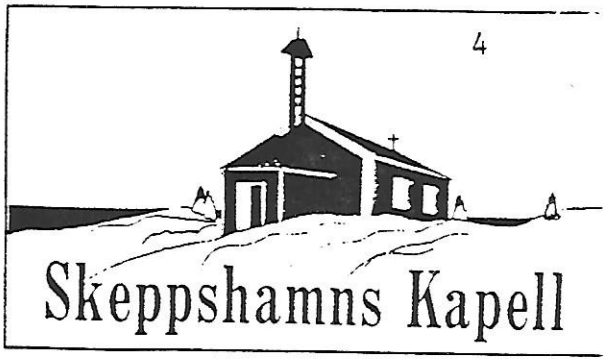

NYANSKAFFNING TILL KAPELLET.

Åtskilliga besökare vid gudstjänster och andra kyrkliga samlingar har säkert många gånger önskat sig något behagligare sittplatser än de sedan 1700-talet snickrade bänkarna.

Från och med senaste Nyårsbönen kunde Kapellaget erbjuda de som rymdes i bänkarna att sitta på sköna dynor klädda med tyg i behaglig blå färgton. Visserligen till höga kostnader, men med det goda samarbetet och den förståelse Kapellaget har för sin verksamhet, erhöll Kapellaget ett tacksamt och välkommet bidrag för att täcka kostnaderna av Tynderö församling.

Med omtanke om den av Astrid Åkerberg sydda och till Kapellet skänkta altarduken, har Kapellaget anskaffat särskilda underlägg för de stora tennvaserna. Underläggen är tillverkade i äkta Svenskt tenn av guldsmederna vid Carlséns Guld i Sundsvall. Den lilla slingan runt underläggen är motiv från träsniderierna i de höga pelarna i koret.

Taket i Kapellet har varit föremål för ommålning, men är ej ännu riktigt färdigt. Om detta får jag återkomma i en kommande krönika.

Kapellet är öppet för visning varje lördag och söndag fr.o.m. midsommardagen t.o.m. augusti månad kl. 1230 - 1500.

Tider för gudstjänster kan Ni se på det inre omslaget i krönikan.

Åstö Kapellag hälsar ALLA hjärtligt välkommen till det fagra Skeppshamn vid det blå havet och de varma klipporna!!!

Magnus Medin
Hamnfogde

I21 informerar

Denna information lämnades av Lars Nilsson, utbildningsgruppen i Sundsvall vid årsmötet den 970521.
Resten har kunnat läsas i våra lokala dagstidingar nu under juni. Tyvärr har jag inte kunna nå någon ansvarig inom I21 för den sedvanliga informationen som brukar lämnas till Åstökrönikan.

Det har pågått en skjutfältsutredning under våren 1997 i Fortifikationsverkets regi. Verket har haft som princip att " allt som inte används skall bort". Naturligtvis har både I21 och Ka5 önskemål om att ha kvar skjutfältet.
Under resterande 1997 blir det annrs sparsamt med övningar ute vid fältet. En stor repövning kommer till hösten med ett par 1000 man samt kustartilleri, Marinen och Kustflottan bl.a.

Så kom då beskedet nu på försommaren om nedläggning av Åstöns skjutfält, om detta kunde man läsa i våra lokala dagstidningar. Nils Högstedt, vår ordförande i Museinämnden,tog då kontakt med I21 för närmare information. Några närmare besked har vi dock ej erhållit ännu.

I beslutet kan man läsa att fältet behövs vid återtagande och att avyttrning bör ske med hänsyn till detta. Vad detta innebär konkret vet vi inte i skrivandes stund.

Klart är emellertid att både Åstö Kapellag och Museinämnd bevakar ytterligare händelseutveckling.

Pia Sundholm

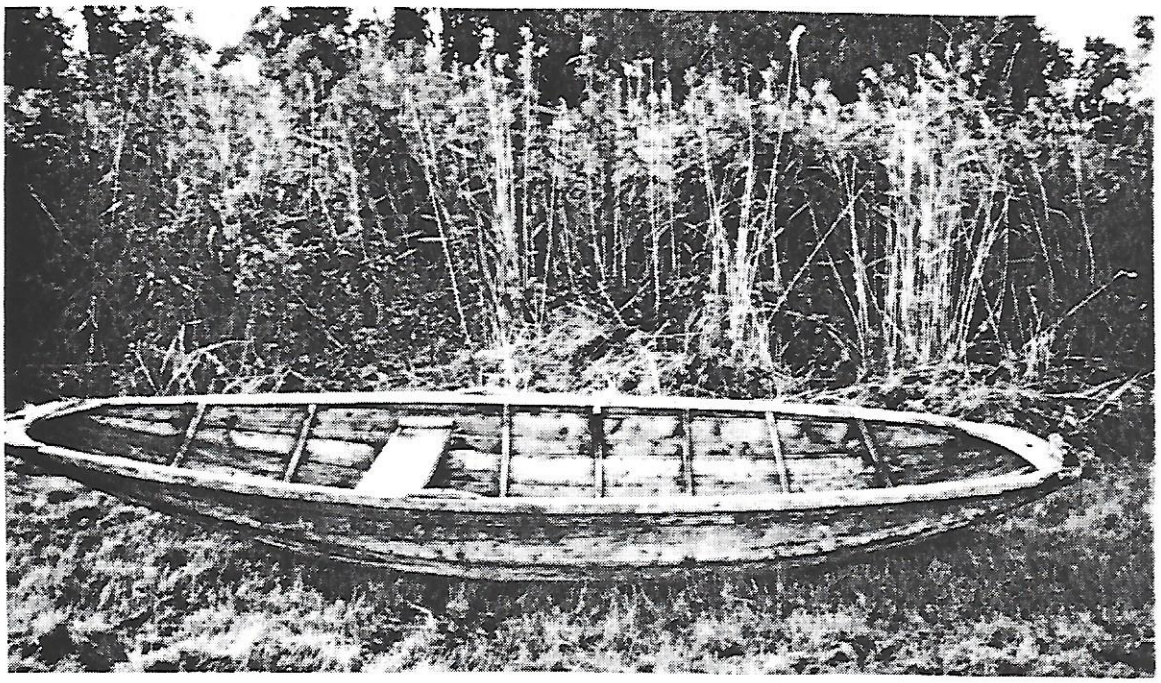

För bekämpning av sälens härjningar på fiskeredskapen under 1930- och 40-talet, tillverkade man en båt som liknar ett ägg kluvet på mitten. Båten fick namnet "sälatråg". Tråget var försedd med medar av enekvist, detta för att lättare kunna dras fram på isen, från isflak till isflak.
Tråget på bilden har tillverkats i Tynderö av Valdemar Jönsson och Albert Vikfors.

Det gamla Åstölägret

DET GAMLA ÅSTÖLÄGRET I SKEPPSHAMN:

Sedan det anskrämliga plåtförrådet rivits, finns det nu inget kvar av det gamla lägret utom mässen i Skeppshamn. Borta är den fula smörjbryggan, dasset "raka tian", barackerna, sjukan, matsalen, bastun, ja hela rasket har rivits.
Sedan andra världskriget har där flera tusen värnpliktiga tjänstgjort varje år och nu finns bara minnena kvar. Museinämnden tyckte därför att det var motiverat att uppdra åt Ove Swedin - före detta skjutfältschef - att sammanställa ett bildcollage över lägret och som visas under Åstödagen 1997.

Därmed skulle det bli möjligt för både värnpliktiga och anställda vid f.d. Lv5 att kunna nostalgiskt drömma sig tillbaka till en tid med både positiva och negativa upplevelser. Kanske kunde man då med hjälp av förstahandsinformation efter 50 år kunna lösa mysteriet med de bord och träpallar som under en bister och blåsig februarinatt försvann spårlöst någon gång mellan tapto och revelj från en av barackerna.Borta var också de svarta vedkaminerna, som ibland kunde bli glödheta och nästan vibrera av hetta, för att kunna hålla kylan borta. Försvinnadet borde kunna finnas beskrivet ofullständigt i en utredning i Krigsarkivet i Stockholm. Där framgår det att alla 48 värnpliktiga, just den natten, drabbats av en nästan sjukligt djup sömn och inte hört ett knäpp på hela natten. Inte heller fanns det några spår i den nyfallna snön runt baracken. Av hitills outredd anledning saknades eldpostlistan, om det nu hade funnits någon och ingen kunde erinra sig att ha blivit avdelad som eldpost eftersom det inte heller hade funnits någon barackchef avdelad.

Dagofficeren kunde dock berätta att vedlåren var tom och att kaminerna hade slutat att darra och återtagit sin vanliga svarta färg, men var varma vid reveljen. Vid senare förhör med alla 48 förklarade de med en mun - hur det gick till - att det var totalt ofattbart hur borden och träpallarna hade kunnat försvinna. De fanns ju bevisligen vid tapto. Med detta lät sig förhörsledaren nöja ochgav upp efter att ha överlämnat förhörsprotokollet och ett avskrivningsförslag till höga vederbörande, för eftertanke, åtgärder och omedvetet som en miljöbeskrivning från en svunnen tid.

Inskriptionerna i "raka tian" har inte fotograferats i likhet med inskriptionerna från 1700-talet på stockarna under panelen i Fiskarkapellet.
De ansågs inte ha samma kulturhistoriska intresse för eftervärlden. Sådana inskriptioner är ju tidlösa och kan återfinnas litet var stans i Sverige för dem som har intresse för sånt. Allvarligt talat så saknar ingen det gamla lägret, men kan bildcollaget inspirera till roliga historier och att kamratliga vänskapsband återknyts så är det nedlagda arbetet på collaget väl motiverat.

Rivningen av lägret har också medfört att besökare i Skeppshamn redan på vägen får ett ogrundat förstahandsintryck av ett gammalt fiskeläge med siluetten av kapellet och sedan stugorna och sjöbodarna i viken och med havet som bakgrund. Tack för att de slipper se plåtförrådet. Det hela kompletteras på samma sätt av att gästerna också får ett sistahandsintryck genom utsikten från mässen, som nu används av militären och hyrs in av Museinämnden vid representation och mindre sammankomster. Tynderöborna har anledning att uppskatta Fo23 saneringsarbete, som omfattat både återställande av marken på ett snyggt sätt och kultur- och naturskydd i allmänhet på skjutfältet, trots drastiska besparingar inom försvaret.
Carl-Olov Svensson

Vy över det gamla Åstölägret vid Lv5 med baracker, mäss och "sjukan". Åstö Fiskarkapell till höger.
Foto: Ove Svedin

Avtackning av Carl-olof Svensson 1996 för lång och

Vi träffas vid mjölkbordet!

Det finns några naturliga ställen i en bygd som Tynderö där människor samlas och umgås.
Till de ställena hör naturligtvis lanthandeln, men även bygdegården, fiskeläget, längs vägarna, bryggan om sommaren och till viss mån kyrkogården. Det finns en oerhörd social kraft och trygghet i att träffas ibland, om än bara för att dryfta väder och vind eller det senaste oharmliga skvallret på byn. Alla har vi ett behov av att vara en del i ett samhälle, känna samvaro ibland och skratta bort en liten stund. Jag menar nu alla små, korta möten vi människor till vardags har.
Alla dessa möten gör bygden stark! När stora kommunala eller politiska beslut tas som rör vårt lilla samhälle, då träffas vi tillsammans på stormöten. Inga stora möten vore möjliga om inte de små fanns! Små möten sker oplanerat och utan krussiduller, dygnet runt.

Var kommer då mjölkbordet in? Jo, det fanns ett naturligt mötesställe på landet,som försvunnit odramatiskt och utan att någon märkt det för sådär en 30-tal år sedan.
Mötestället var mjölkborden. Ett mjölkbord var en fyrkantig träställning, ofta med en liten trappa upp, varpå mjölkkrukorna sattes på morgonen för hämtning till mejeriet. En mjölkbil kom och hämtade dem.
Men mjölborden var så mycket mer. Vid dem hämtade man post, väntade på bussen, mjölkbilen levererade också matvaror, kläder, cycklar m.m. som beställts från SMC - mjölkcentralens diverseaffär i Timrå. Det kunde också vara skickningar efter starkvaror och apoteksvaror, ja, det kunde faktiskt vara nästan vad som helst!!

Vid mjölbordet svärmade man i ljusa sommarnätter när det var för tidigt att gå och lägga sig...
När man lekte som barn tjänade mjölbordet som hydda när det regnade och som tonåring var det ett populärt ställe för mopeder.
Vid dessa oansenliga träbord stannade man upp i vardagens bestyr och tog sig tid med varandra.Mjölkbordet spelade med andra ord en central roll i den sociala samvaron.

Varför skriver jag då om detta? Är det snyftnostalgi, undrar säkert den yngre rap- och discogenerationen? Ja, visst är det historia idag, det är också småjordbruken, korna, och den TV-fria vardagen. Men det är inte det jag är ute efter, det är var är den starka samvaron i vardagen någonstans?
Har vi inte längre tid för varandra? Varför har det blivit så svårt och konstlat ibland att ta sig tid? Idag arbetar båda pater i ett förhållande, man reser kanske långt och kommer hem sent. Vi är rädda om vår fritid, var och en pysslar med sitt.Är det förklaringen? Förr arbetade också bägge parter, de hade ofta ingen semester alls, men de tog sig tid.

Vi är många föreningar i Tynderö som strävar efter ett gemensamt intresse, för bygden, politiken, idrotten osv. Vi strävar efter engagemang i såväl praktiska som bygdegemensamma frågor.
Många är rädda att gå de möten som hålls - "man kan ju åka dit på något", man föredrar att vara passiv medlem. Och visst ska man vara fri att vara passiv och ändå stödja den förening man känner för, men nog vore det väl roligt att träffas någon gång.....
Det är faktiskt väldigt givande för en själv att deltaga i föreningslivet, man får nya vyer, nya kunskaper och nya kontakter!

Vi ska inte tillbaka till mjölkborden igen, men kan väl träffas iallafall?!

Pia Sundholm

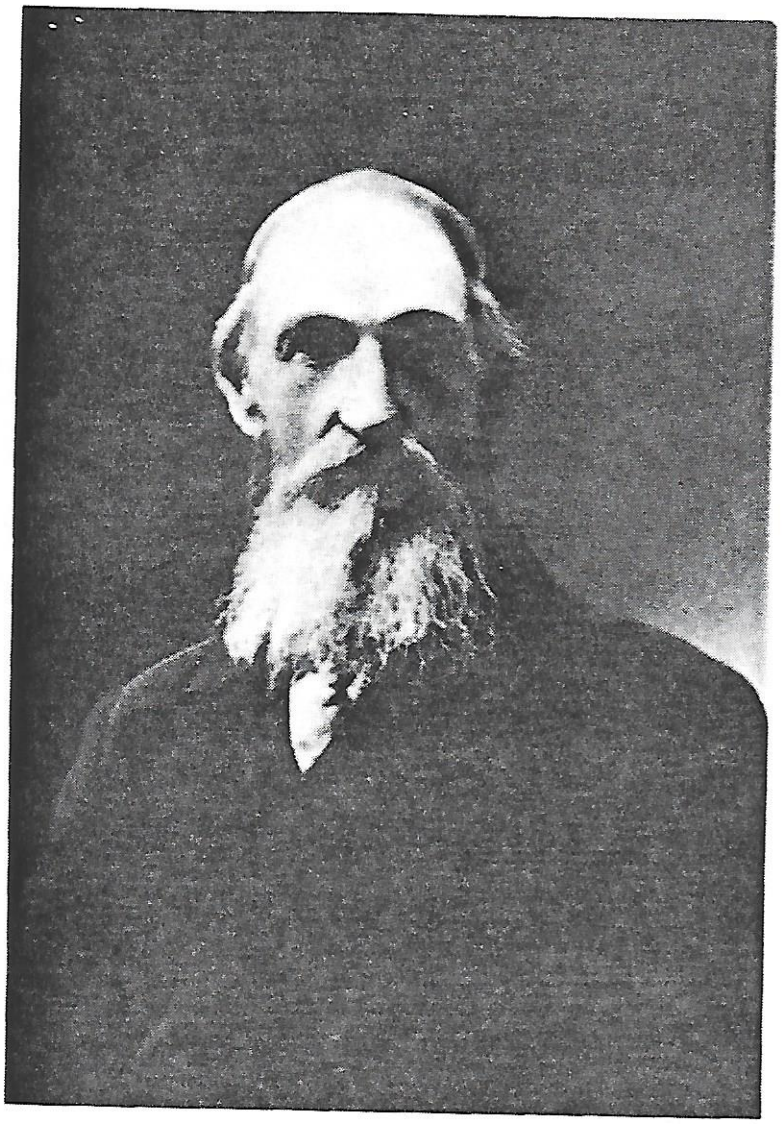

Fiskaren Johan August Appelberg- Öberg, född 1841 i Skilåker, Tynderö.
Utflyttad till Granön, där ha avled 1918.

Han kallade sig Öberg. Hans första hustru, Maria var född Molin, avled 1890.
Med henne hade han två söner, Johan och August.
August bodde på Stenan, Kallbäcken i Tynderö.

I sitt andra gifte, med Karin född Backlund, fick han fem barn.

Johan Augusts föräldrar Appelberg, kom från Stockholm i mitten av 1800-talet.

Dan Hellström i Backås har välvilligt ställt både foto och biografi av sin mormorsfar till förfogande.

Karin Sjögren

FISK BOKEN

Tynderö Museinämnd har tagit fram en ny samling av fiskrecept. Medhjälpliga till denna samling har varit: Inger Svensson, född Knaust, Gunilla Olsson, Tommy Brandt, Nils Högstedt, Ingegerd Finnborgh, Sigrid Jönsson, Maria Sjöström, Hulda Wikfors och Eva Högstedt.
Recepten är till stor del hämtade ur Oskar Knausts kokbok från 1943, Ester Brundins receptsamling från 1909, samt från krögaren Tommy Brandts noteringar och Nils Högstedts äldre kokböcker.
Ett exemplar överlämnades till kung Carl Gustav och Silvia vid besöket i Tynderö. Året efter inkom ett brev från hovet där man tackade för boken och rapporterade att kungen var mycket nöjd och hade tillagat strömming efter recept och att det var gott!

Köp vår receptsamling, boken kostar 50 kr och är väl värd pengarna! Njut av havets läckerheter tillagat på genuint vis.

Abraham Hülphers
Samlingar till en beskrifning över Norrland 1771.

Språket: bif.förteckning av några "särdeles ord."

Alsken	boskapen
Bakfjål	stor bakspade till ugnen
Barstuga	bondens vardagsrum - herrstuga
Bellen	tålamod
Bese	begära till låns
Billingar	tvillingar
Borg	stor dryg och högmodig
Böse	hundbose, hundbo
Bricka	ett hål i muren
Bruse	gumse, kjelling, snöp
Båsa	utbåsa, binda boskapen
Bölpiga	enda dottern
Donge	sopdonge, sopor
Dårsk	förbehållsam, falsk, modfälld
Fia$k	fjaskig, opålitlig
Fiale	tokas, narras
Fil	flötan, gräddan
Fimper nätt	munter
Flik	halsflik, halsduk
Farken mat	som är rar
Frak	from, god
Frökjen	god matlust
Fänta	stinta, flicka
Färke	fargalt
Företrasa	förkläde
Gill	vara stor på sej´
Gipa	Meckja, gråta, gråtit, grina
Glåma	bese något, obetänkt
Glönt	en oskicklig pojke
Goaktig	den som gärna giver
Hvass	Vass, skarp egg
Hjonge	liten knis
Hjåtta	hjärte´ idissla
Horsa	ett stod
Huvelen, huvela	den del av sommaren - mellan sådd o slåtter
Hånka	ämbar, hink och spann
Jusmor	barnmorska
Kongero	spinnel, spindel
Kekolig	sintlig (argsint)
Knoster	yr flicka
Knyggsar	backar
Konga (å-ljud)	att kvista löv, ta löv till getterna
Konke - kanke	tupp
Krimen	snuva, katarr

/ Karin Sjögren

Ur Abraham Hülphers
" Samlingar till en beskrifning öfver Norrland."
Medelpad 1771.

Tynderö socken har sitt läge på en udde av Medelpads nordöstra sida, som i väster stänges med Hässjö socken, men omgifves i öster, norr och söder av hafsvikar, så att denna socken till större delen är kringfluten. Innehåller 1/2 mil i bredd och 1 1/2 mil i längd, med 9600 tunnlands areal vidd, är också annex under Ljustorp, varifrån belägenheten gör 3 mil i sydost, afsides skild från de andra socknarna.

Gissningsvis kan namnet Tynderö hänledas af Indalsälvens här märkliga aftynande eller utlopp i hafsfjärden och torde gamla språket därtill giva "derivation."
Jämför Verelii Index, Tyndur = förgången eller Tyna = förgås.

Allmogens förtjänst är i synnerhet av fiske. Något kolas här till Åvikebruk.
Åkrarna är ringa, så att ej mer än 75 tunnland utsäde finns, det är sandjord.
Cronotionden (skatt i form av utsäde) blev 1769 allenast 14 tunnor och 17 1/2 kappe.
Boskapsskötseln är dock mera lönande, som här i goda år kan bärgas 451 gill. hårdvallshö, varmed framfödas 50 hästar, 300 kor, 13 oxar, 80 ungnöt och kalvar, utom 220 får och 50 svin, men snart sagt inga getter.
Med linnespånad och vävnad är ock början gjord.

Om fjäderfä idenna ort, må i allmänhet nämnas att kalkoner, gås, tamduvor och ankor ej träffas hos allmogen, men av höns har var bonde några få.
Svanar och vildgås med lommar uppehålla sig här hela sommaren.
Av skogsfåglar fås´ här tjädrar, orrar, järpar och ripor, samt starar och skogsduvor om sommaren. Skator, kråkor kajor, örnar, ugglor och uvar skjutas även, men korpar finnes icke år 1771.

Jordmärg finnes merendels varstans i sandåsar, där myrar och mässar´ slutar.
Det ankommer således på allmogens flit och nödig tillsyn, att åkerbruket blir utvidgat och mera lönande, vartill de år 1763 införde syn över hela länet vart trèdje år förmenes mycket bidraga.

Insjöar äro här inga, ej heller finnas några större strömmar.

/ Karin Sjögren

ORDSPRÅK FRÅN MEDELPAD OCH ÅNGERMANLAND.

Elsa och Ragnar Larsson, bodde i St. Åkerö by på Åstön, från slutet av 1930-talet fram till 1967. De flyttade då tillbaka till sin hembygd i Husum i norra Ångermanland. Elsa har under åren samlat och skrivit ner gamla ordspråk och talesätt från Medelpad och Ångermanland. Dessa får vi här ta´ del av - läs och njut! De trogna läsarna av vår Åstökrönika känner säkert igen en del av "gamla tiders visdom."

Det som en gång ha´ vöre rektigt snöggt, bli´ sällan rektigt furt! (Sagt av en 85 årig dam, som såg sig i spegeln.)

Fega pojkar pusse´ aldrig snygge jänter.

Det som krokigt ska bli, ska böjas i tid.

Skickar man barn till bys, så får man gå efter själv.

En mor kan försörja tolv barn, men tolv barn kan inte försörja en mor.

Kärt barn har många namn.

Folk först och långöra se´n(långöra= barn, barn ska inte gå först till matbordet t.ex.)

Ät smulor barn, de blir mindre dit dom kommer.

Hör du stinte, det blir inge´böxer av den västen = det blir ingen karl av den pojken.

Av fyllhunna och bån´a får man höre sanningen.

Höstnatta och bånröva är lika oberäknelig.

Om båna få som dom vill så gråt dom int´.

Hunna och herra stäng aldrig igen döra.

Det ska vara så tungt, att dom inte kan röra det, eller så litet att dom inte kan se det. (Dom= barna´)

Man ska inte sticka ut ögona på oxen förrn han är död. (Ta´ ej ut något i förskott, sades när det gällde arv.)

Man ska inte sila mygg och svälja kameler!

Allt som hafs det skafs, sa gumman och lånade inte ut bocken.

Den ene korpen bruk´ int´hugg ut öga ur den andre.(Bovarna ger sig inte på varann.)

Har man tvådd hunn kan man två rumpa. (Har man gjort arbetet nästan klart så kan man lika gärna göra färdigt.)

Ingen lus i rena fällar!

Akta dej så du inte byter fötter med lommen. (Byt ej bort något till det sämre.)

När musa är mätt så är mjölet beskt. (Finns det bättre mat äter man det.)

Det osar hett sa räven, när rompa brann. (Sades när det var nära ögat, t.ex. när länsman kom på besök.)

Döm aldrig en hunn efter håren!

Av små grisar blir stora svin!

Förrän jag ger mig en tum, så spricker jag en aln!

Man ska inte lägga sig för långt fram på lasset, för då kan märra pisse på en. (Man ska ej lägga sig i andras angelägenheter för mycket.)

Magra hundar jagar bäst!

När lusa får stövlar vell hon trampes. (Sades när en uppkomling missbrukade sin nyvunna makt.)

Jag känner mina svin på gången.

Björn och björnkär´n har inte samma tankar. (ell. bonden och drängen har inte samma tankar.)

Man blir stor i orden då man dricker, sa bocken.

Furt men stärt´ sa hin då han sydde in älgkon i sömmen. (Sades när någon utfört ett arbete fult och dåligt.)

De´ä´svårt, att gö´ upp kråka nedanför knär´na. (Svårt få en mager person fet.)

De´ ska nå´ fel vara på en bra häst!

Du ska sikta mellan rompa och bogen, å inte mellan rompa och skogen.

E´ denne tog de, då måsen sket i smörasken.

Elaka kor får sällan horn!

De ä´ inte så gott om man står bunden som geta vid staken.
(Sedan man blir sjuk och oförmögen att gå, kommer man inte långt.)

Nu komma de, sa gubben om vargarna.
(Vargarna = fordringsägarna.)

Har man kommit ilag med ulvar, så får man tjuta med dom. (Har man kommit i dåligt sällskap får man ändå hålla med dom.)

En blind höna hittar också ett korn.

Nordosten är bara till för den som segla vill!

Det är mängda som göre, sa han som döpte kattungarna.

Man ska inte bränn opp lada för ett svagår!

Spinn de du hinn och härv de du ha.
(Man kan inte göra mer än man hinner och orkar.)

Nog finns det visor om man vill sjunga
(Nog finns det arbete för den som vill arbeta.)

Allt vatten rinn´ åt have´. *

Dit det lutar, dit rinn vattne´!
se ovan *

Snål spar och hin tar´!

Mycke´ vill ha mer och hin vill ha fler.

Korta visor ä´ snart sjunge´! (Ett lätt arbete är snart utfört.)

Ingen är så liten att han inte behöver bocka sig och ingen är så stor att han inte behöver sträcka sig.)

Ont krut förgås sällan!

Det ryk´ länge i gammelstubba!
(Gamla människor är seglivade.)

Ungdomens möda är ålderdomens ro!

Nu mår ja´ gött sa bonn då han var ful

Det går över sa gubben när han spydde i så´n.

Han känn väre´ av lorten, men vet inte var den befinner sig. (Sades då en nyfiken person hade hört en nyhet,men ej hade hela sammanhanget klart för sig.)

Nu först kan jag se, sa gumman när hon klippte bort ögonlocken.

Edenne va härka åt näcken de, sa gumman när hon tog nattvarden två gånger.

Till Åstökrönikan 1997

Karin Sjögren

I soluppgången
av Bo Setterlind.

Lämna mörkret
och gå ut i ljuset,
gå mot havets famn
i soluppgången.

Stå på höjderna
och sök med blicken
fjärran i det mänskotomma
rummet.
Vad du ser
är bilden av Guds kärlek.
Och vid stranden
våg på våg dig viskar:

Du är älskad, du är älskad, du är älskad....

NAMN PÅ GAMLA TIDERS STRÖMMINGSVARP VID ÅSTÖN

TAGET UR FISKAREN LARS ALFRED WESTERLUNDS DAGBÖCKER

11/1 - 1878 till 25/11 1927.

1.	Skärrevet	
2.	Holmrevet	
3.	Boviksrevet	
4.	Djupvarpsudden	där lade han kroken
5.	Landskatan	ryssjan/kroken
6.	Storstensvarpet	kroken
7.	Västan i klubben	kroken
8.	Sörsidan	sillnät
9.	Lillsandviksudden	
10.	Klubbrevet	
11.	Samuelsgropen	sillkroken
12.	Öster i holmen	
13.	Östan på lillgrundet	
14.	Häbbare	strömmingsnät
15.	Ostviken	ryssjan
16.	Östermána	
17.	Kammarhällan	
18.	Banskäret / Storhamn	där gelade man strömmingen förr den lilla,gamla boden användes då
19.	Matkroken	
20.	Östan i skäre´	
21.	Nordvästerskatan	
22.	Tjockudden	
23.	Åkerviksmána	

Avskrivet 30/3 1997

Karin S.

Föreningar samplanerar

Samling i byn; Från vänster, Åke Höglund,Tynderö IK, Margareta Decker, Bygdegårdsföreningen, Inga-Lill Rylander, S-kvinnor, Hjördis Wiklander, S-Kvinnor, Jan-Erik Sjöström, Bygdegårdsföreningen, Magnus Medin, Åstö Kapellag, sittande från vänster: Anita Östberg, ordförande i Bygdegårdsföreningen och Pia Sundholm, ordförande i Hembygdsföreningen. Foto och ej med i bild Arild Wiklander, kyrkorådet.

En kylig vårkväll i maj träffades 6 föreningar och en representant från kyrkan för en samplaneringsdiskussion. Initiativet kom från Bygdegårdsföreningen och hörsammades som sagt av andra föreningar. Där satt Hembygdsföreningen, Tynderö IK, Kyrkan, Kapellaget, S-kvinnor och C-kvinnor.

Anita Östberg, nybliven ordförande i Tynderö Bygdegårdsförening, hälsade oss alla välkommen och visade oss på en del möjligheter till samarbete. T.ex. kan man ha en pärm på bygdegården för alla medlemmar för information om vad som händer i resp. förening. Det finns också en data att utnyttja för diverse administration inom föreningarna att låna.
Nyhetsbladet "Nytt i Tynderö" kan utnyttjas av alla föreningar när man vill ut med något väsentligt.

Vi fick också titta på den nya hantverkslokalen som är under uppbyggnad, samt logen som vi ska dansa i till sommaren.

Därefter samplanerade vi en kalender med datum för alla kända evenemang i sommar/höst 1997, detta skickades sedan ut till samtliga Tynderöbor.
Vi diskuterade även olika möjligheter till samarbete och gemensamma aktiviteter.

Det var ett efterlängtat möte, som gav inspiration och mersmak! Vi måste ju stödja varandra och samordna med varandra i en sådan liten bygd.

Pia Sundholm
Nybliven ordförande i Hembygdsföreningen.

Herta berättar små minnen

Under våren har jag haft det stora nöjet att brevväxla med Herta Karlsson från nyköping. Herta har tidigare medverkat i Åstökrönikan med dikter och nu vill hon ge oss några små minnesbilder från ett Tynderö under hennes barndom. Så här berättar Herta bl.a.:

Jag heter Herta Karlsson och är född på juldagen 25/12 1928 i Bäräng.min farmor Sara Sjöström hade ett hus i Bäräng där jag bodde, men det revs redan 1933, idag är där en sommarstuga som Lars-Gustav Nordkvist äger.
När hon var 6 år flyttade hon tillsammans med sina föräldrar-Ture och Naima Sjöström till Rönnbacken, till ett hus som Axel Svedin byggde 1934.

Så här diktar Herta:

Min far och Axel Svedin, hade huset byggt
där bodde jag i 11 år, och hade det så tryggt.
På juldagen 25/12 1928, jag till världen kom
bland syskon sex, den äldste utav dom.
På sommaren vi med båt for
för att hälsa på mammas far och mor
På hemväg till storm det blåste
mamma blev rädd och ville vända.
Men hem till korna vi måste
ja, allt kunde ju hända.
Det var på 30-talet, jag minns det som igår,
när höga vågorna mot båten slår.

Ibland jag tänker på när jag i skolan gick
men mest jag minns ändå, när man sluta fick.
När avslutningen ägde rum, en känsla så skön det var.
Tänk inte en dag på läsåret det var kvar.
Den blomstertid nu kommer, vi sjöngo med glädjeröst
mot sommarlovet gick vi, med frihetskänsla i vårt bröst.

På 40-talet fanns fiskarefesten minsann,
och roddtävlingar, vet ej vem som vann.
Det fagra Tynderö hade mycket att ge.
Där kunde man fiska och bada samt många sjöbodar se.

EPISODER FRÅN 1940-TALET:

Som 10-åring fick jag börja gela strömming på Nordlanders salteri. När fiskarena kom in med sina fångster vid 4-tiden då tog jag emot dem.Strömmingen gick till bra på 40-talet. det var stora fångster som drogs upp ur havet, båtarna var lastade ända till relingen. en del båtar fick så mycket fisk så dom måste köra flera gånger/vändor. Det blev ju utfiskat, ni vet nog hur det ser ut nu. Sedan byggdes det ett nytt salteri vid Sander Sjöströms, då fick jag lite närmare, kunde bara ro över sundet med ekan. efter dåtidens förhållande tjänade jag ganska bra, vi fick 60 öre för lådan, en låda = ca 30 kilo, man kunde hinna med 3 lådor i timmen.

Året 1946 fick jag jobb på vintern hos Sven och Ejvor Edlund på Åstön. Dom hade köpt Sundholms hemman bredvid Söderströms. Ejvor hade öppnat ett bageri och bakade småkakor till försäljning och jag skulle sköta hushållet och deras lilla flicka Katrin. Bageriet gick inget vidare så det lades ned.
Jag minns en episod då jag skulle med kakor till bussen vid kanalen(färjan). Jag skulle köra dessa kakor på sparken, det var mörkt på kvällen när jag kom fram till bron som fanns där, trodde jag. Men det fanns ingen bro, för Ingl från Stockholm hade varit där tidigare på dagen och tagit bort den. de hade lämnat några ribbor kvar. Jag fick upp sparken på dessa ribbor, för brödet skulle över kanalen. Oj, vad rädd jag var! Hur jag kom över är en gåta.

Herta berättar små minnen

Med bussen kom de iallafall. militären skulle förstärka bron så att deras 5-tonslastbilar kunde köra över, samt så att bussen skulle kunna gå till Skeppshamn.

Det fanns alltid bro på vintrarna över kanalen, den revs på våren när isarna gick upp och byggdes ny på höstarna. På sommaren gick färjan vid större transporter och ekan som fraktade folk över med Leonard Sjöström vid rodret.
Det fanns en knapp på en stolpe som man fick trycka på, om man skulle över.Det gick på el till Leonards stuga.
Jag minns första gången jag skulle till Åkerö skola. Då blev Leonard så arg att han tyckte att jag skulle gå i skolen vid kyrkan istället! Så att han slapp passa mig varje morgon.
På vårarna fick vi ta med oss kvastar hemifrån och sopa skolgården sedan. Min fröken hette Anna-greta Sjölander.

PÅ BESÖK HOS DOKTORN.

Isak Brodin som var pappa till Gottfrid Thelberg, skulle åka med båten Tynderö till doktorn i Sundsvall. När han kommit halvvägs, så kom han ihåg att han glömt urinprovet hemma.
Då upphävde Isak sin röst högt och tydligt så att alla hörde honom ; " Dra åt arselet, nu glömde jag pissflaska hemma!"

Detta var en del små historier som Herta ville delge oss. Minnen, om än kan hända vardagliga, har ett värde ändå för kommande generationer att läsa.
Herta flyttade ifrån Tynderö den 27/7 1946 till Stockholm för att söka arbete och fick det. 1951 hamnade hon i Nyköping och gifte sig och fick familj.

Texterna tagna ur Hertas brev och utskrivna av Pia Sundholm

MÖTE PÅ ÅSTÖMYREN.

Han stod där på stigen, blott metern ifrån mig.
Precis som en konung i skogarnas land.
Han - Hornprydd och ståtlig, blott öronen rör sig.
Jag - Liten och ynklig med bärkorg i hand.

Det tog någon sekund innan hjärnan fungera
Jag sa; Här är bäst ta harovärjan till
det syntes hans önskan var att få markera
att skogen, där bortom, hans rike hör till.
Försiktigt jag vände och smög mig tillbaka
i lä, bakom granarnas skyddande mur.
Jag väntade höra hur grenarna knaka
kände mig nästan som fången i bur.

Det var först när åter till vägen jag hunnit
som jag börja känna mig säker och trygg
och när från älgtjurens rike försvunnit
tänkte; Då slåss jag hellre mot mygg!

Slåtterarbete hos familjen Sjöströms. På bilden till höger; Naima,Tage, Gunilla, Barbro, Herta och pappa Ture.

TORPET SUNDBYBERG.

På Åstön finns det ett vackert torp som idag ägs av Ulla Nilsson och Anders Samuelsson. Torpet ligger på höger sida av Åstöbron och dess ägor är delade på varsin sida av vägen. den delades 1965 då nya bron byggdes. Torpet består av en liten huvudbyggnad, en bagarstuga och ladugård, samt en sjöbod. Den är nybyggd på höger sida av bron, den gamla låg på vänster sida av nuvarande väg.

Torpet är avstyckat från Åstön 1 om 4 1/2 mål (1:3) som lägenhet Sundbyberg 1885 och lagfaren 1903. De fick betala 1000 kr. Det har funnits ett nyttjandekontrakt från 19 nov 1859. Den ägare som givit torprt dess namn var Erik Petter Sundberg och hans maka Anna Erika född Sundholm.

Hemmanet Åstön 1 om 4 1/2 mål har ägts av Erik Olof Åsenius med dess hustru Katarina Sundholm(lagfaren 9 mars 1876). Den 1 maj 1904 säljs hemmanet till P. Ulander. Från detta hemman avstyckas även Kinnekulle, Sjövik, Molibäck, samt gistplatsen.

E.P. sundberg föddes 19 mars 1847 på Åstön (far och mor var Pehr Ersson och Anna Britta Ersdotter). Anna Sundholm är född 17 juli 1853 i Timrå.
Anna kommer 15 nov 1872 som piga hos Erik Olof Åsenius och hans maka Katarina Sundholm(här föreligger ev. släktskap). De är då ägare av Åstön 1:3. Anna möter här e.P. som dräng hos den samme. Från 8 dec 1874 är Erik dräng hos Isak Åkerberg, Åstön.

Erik och Anna gifter sig 28 nov 1875 och flyttar till Bäräng. De får sonen Petrus Leonard den 21 nov 1875, men sonen dör endast 2 månader och 13 dagar gammal. De får sedan barnen Britta Matilda 29 juli 1878 och Hulda Kristina 11 jan 1882. De flyttar till Åstön och här föddes sönerna Peter Albert 23 maj 1885 och Johan Adolf 2 maj 1891. De planterar den vackra björken som än idag står kvar.

Äldsta dottern Britta Matilda flyttar vid 17 års ålder (1895) till Holmö och blir piga hos O.L. Sjöström. Där är hon ett år. Hon är sedan piga i 2 år hos I.O. Strandholm i Ava. Den 19 nov. 1898 flyttar hon till H.P. Amelin i Ava som piga. Här dör hon den 24 mars 1900 genom självförvållad fosterfördrivning med fosfor. (Jag har fått det förklarat att det fanns fosfor på tändstickorna och att dessa användes ibland vid försök till abort.)

Sonen Petter försörjer sig som fiskare och sjöman på bl.a. Tynderö och Nyland. Den 23 nov. 1904 döms han för misshandel till 2 månaders fängelse. Den 25 juli 1916 drunknar han vid Åkerökajen. (Båda dessa händelser finns att läsa i egna artiklar.)

Den 18 sept. 1902 föder Hulda sin sin Elof. De bor kvar i föräldrahemmet till 1905, då de två flyttar till H.P. Verner, Åstön 3. Där är först Hulda piga men senare benämns hon som arbetare???? 1910 flyttar de till Åkerö 2, här föds Axel den 28 febr 1912. Bernard Eriksson är fadern till det barnet. De gifter sig och den 27 dec 1912 flyttar de med bägge sönerna till Skön. Bernard är född i Skön 19 jan 1886.

Där blir de fram till den 19 dec 1924 då de återkommer till Hulda föräldrahem. De har då med sig sonen Axel samt de barn som fötts i Skön - Anna Margareta den 11 nov 1916 och Helge den 2 aug 1923.

Erik Petter har dött den 3 nov 1922 och kvar på gården bor nu änkan Anna och sonen Johan Adolf, samt från den 7 nov 1019,Huldas son Elof. Han har då titeln däckskarl.

Den 15 juni 1923 hålls arvskifte och lagfarten övertas av Anna, samt barnen Johan Adolf och Hulda. I samband med detta köper Hulda och maken Bernard eriksson, moderns och broderns andel i torpet.

torpet köps den 23 maj 1936 av dottern Anna Margaretha Eriksson och hennes make Hans Magnus Häggström. De får en dotter Clary, Alice 1939.
De bor här med Bernard och Hulda, samt Helge till dec. 1946.
Bernard och Hulda har även en fosterson, Lars Pettersson född 1931, han bor här till 1952.
Familjen Thelberg hyr övervåningen 20 nov 1948 till 28 sept. 1951.
Den 12 nov. 1951 flyttar Axel(sonen) och hans fru Elsa och deras barn Sven, född 1938, Ove född 1941 samt Stig född 1947 hem till torpet. De bor här till 1958, då de bygger ett eget litet hus på den övre delen av ägorna.

Under tiden 24 nov ' 58 till den 9 dec 1966 hyrs övervåningen ut till olof Ferdinand Ekengren, han är duktig båtbyggare och hans verk finns bl.a. på Nordbanken i Sundsvall. Han var tidigare varit guldgrävare i Seattle, USA.

29 mars 1948 köper Helge Eriksson, själv flyttar han till Skön hösten 1953.

Nov 1963 flyttar Bernard och Hulda till pensionärshemmet i Mällby där dör Bernard 24 juni 1969 och Hulda flyttar den hösten till Skön.

Torpet används av sonen Helge med familj som sommarstuga och hyrs periodvis ut till sommargäster.

19 säljs det och köps det av Ulla Nilsson och Anders Samuelsson. Ulla är själv född tvärs över sundet i Bäräng och hennes släkt har en tid ägt grannhemmanet på väster sida = Idyllen idag.

Då det före och en bra bit på 1900 ej var vanligt att söka byggnadslov, har jag till dags datu ej kunnat finna exakta år för när husen byggdes, Uppgifterna har jag hämtat från församlingsböcker och lagfartshandlingar. Kort har jag fått låna av Elsa Eriksson, som varit behjälplig med att kontrollera vissa uppgifter.

Karin Öhlund, Bäräng.

Sammanfattning av protokoll fört vid husför i Bäräng i Tynderö socken den 17 oktober 1904.

Sedan hemmansägare Jonas Olof Söderberg i Bäräng under gårdagen till underteckand inkommit med en så lydande angivelse.
"Till Länsman i Ljustorps distrikt.Härmed får jag till åtal anmäla att torparsonen Petter Sundberg från Åstön som igår natt i mitt hem i Bäräng,Tynderö socken överfallit och med tillhygge misshandlat mig,misshandel består av två sår i huvudet,av vilka det ena är ovanför högra ögat.
Troligen har Sundberg under misshandel använt sig av kniv som tillhygge.Såsom vittnen åberopas pigan Alma Törngren,Torparen A Nilsson från Bjärme,Sättna socken,Arbetaren Erik Byberg i Bryttmor och Arbetaren Axel Söderberg,Åstön.Läkarintyg bifogas Bäräng den 16 okt. 1904.

Enligt de olika vittnesförhören är detta vad som hände.

På lördagskvällen vid 23 tiden kom Söderberg hem efter att ha varit och handlat på handelsboden.Han hörde då högljudda röster från pigkammaren.Då han inte trodde det skulle bli mycket till nattro går han upp och väcker Nilsson.Nilsson är en torpare som är här och gör en del arbeten.Han går sedan in till pigan och säger åt henne att koka kaffe.

Inne i pigkammaren finns 3 unga man Petter Erik och Axel de sitter och spelar femkort samt dricker medhavd sprit.De följer nu efter pigan in i köket.Det uppstår ett bråk mellan Erik och Nilsson där Petter står beredd att försvara sin kamrat i fall det går över till handgripligheter.Det lugnar dock ner sig då Söderberg erbjuder alla att få kaffe med brännvin så kallad kask.
Erik går dock ut och återkommer ej på en lång stund.
Alma återvänder till sin kammare men står och tjuvlyssnar vid dörren.

Vid kaskdrickningen föreslår Petter att han och Söderberg ska slå fång (brottas) .Det vill dock inte Söderberg men efter mycket tjat brottas de och Söderberg får redan vid första brottningen ner Petter.De är dock inte ovänner utan fortsätter att dricka.Då Söderbergs sprit tar slut föreslår Petter att de två ska gå och hämta mer hemma hos Petter.

De går iväg.Erik kommer in och går med Axel och Nilsson in till Alma.Efter en lång stund återkommer Petter och även han går in i Almas lilla pigkammaren.
Har sitter Erik på Almas säng och Nilsson sitter i hans knä.Axel står.Söderberg stannar utan för dörren där han ber om att även han ska få komma in.
Så fort han kommit in går Petter emot honom och vill brottas igen men det vill inte Söderberg .Axel försöker avstyra det hela.Dock börjar de brottas och rätt så snart hör alla ljudet av en kraftig smäll.Petter springer därifrån och Söderberg är alldeles blodig i ansiktet.Petter återkommer dock efter 20 minuter för att hämta sin rock.

Ingen kan vittna att de verkligen sett Petter slå Söderberg,bara att de hört en kraftig smäll och sett Petter avlägsna sig.

Länsmannen beger sig nu till Sundbergs hem på Åstön där Petter hämtas för förhör.Han säger att han inte kan minnas vad som hänt då han varit berusad.Dock förnekar han att han använt kniv eller något annat tillhygge vid slaget mot huvudet.Som anledning varför han springande begett sig därifrån var den att han blivit rädd för Söderberg då denne hotat att slå honom med en besman.

Petter beskrivs följande:Petter Sundberg är född på Åstön 24 april 1884 son till Erik Sundberg och hans maka Anna Sundholm.Han konfirmerades vid 15 års ålder i hemsocknens kyrka.På somrarna fiskar han.Han har gått i skola kan läsa och skriva samt har aldrig varit i klammer med rättvisan tidigare.

Vid rättegången befanns han skyldig till misshandel och döms i till 2 månaders fängelse.

Pigan Alma Törngren endast 19 år gammal har bara varit i tjänst hos Söderberg i ett år flyttar hem till föräldarna hemmet i Rosböle.Där stannar hon i fem år.I församlingsboken finns inget datum inskrivet för hennes hemflytt men man kan antaga att det skedde rätt så snart efter denna händelse.Hon söker sedan inge/eller får ingen pigtjänst.

Hos familjen Söderberg finns de följande åren ingen piga boende.

UPPRÖRANDE DRUNKNINGSOLYCKA I TYNDERÖ

(UR ST 27/7 1916)

TVÅ BESÄTTNINGSMÄN FRÅN ÅNGAREN TYNDERÖ OMKOMNA I GÅR NATT.

En upprörande drunkningsolycka,som krävde två människors liv inträffade natten till igår ute vid Tynderö.Eldaren A.Högberg omkring 18 år gammal,samt 30-årige däckskarlen P.Sundberg,båda anställda å ångaren Tynderö hade vid 22.30 begett sig ut på en roddtur i sundet.På färden medföljde ett par flickor.
Komna ett stycke ut i sundet kastade Högberg - på skämt för att roa flickorna - den ena åran ut i vattnet ett stycke från båten.Strax därpå hoppade han efter för att hämta åran upp i farkosten.Förmodligen har han härvid träffats av ett krampanfall.Han började nämligen sjunka och ropa på hjälp.
Den manliga kamraten hoppade utan betänklighet i vattnet och sam fram till Högberg,som nu fattade kamraten över axlarna.Denne måtte därvid på något sätt ha hindrats i sina rörelser,ty även han började nu sjunka,och innan de båda flickorna i båten eller några andra hunnit vidtaga några räddningsåtgärder,hade de båda männen försvunnit ner i djupet
.Draggningar efter de omkomnas lik startade tidigt i går morse men utan resultat,och ännu i går afton hade man ingenting funnit i det här 8-10 famnar djupa vattnet.
Bägge de så sorgligt bortryckta var skötsamma och omtyckta ynglingar,Sundberg var född å Åstön i Tynderö och son till en fiskare därstädes,medan Högberg var från Svanö i Ångermanland.

Bernard och Hulda Eriksson tillsammans med bl.a. Elsa och Axel Eriksson med barn.

Ytterligare några bidrag till vår samling av Tynderödialektord. Dessa har Ella Åkerberg, Åstön lämnat till oss:

* Frön = ömtålig, skör.
* Ovålig = slarvig.
* Törve = vara tvungen.
* Stumle = snubbla.
* Hale = att inte frysa.
* Sitta på hycklorna = sitta på huk.
* Rask = skräp.
* Försiggjord = välgjord.
* Lammen = ha träningsvärk, stel.

REDAKTIONEN BER OM URSÄKT:

Pga. annat sätt att arbeta med redigering och samarbete med tryckeri, samt andra förseningar med inlämnande av material så har jag blivit tvungen att ej ta med landhöjningen i Tynderö. Detta kommer in nästa år. Dessutom har sidnumreringen blivit fel, jag ber så mycket om ursäkt! Jag hoppas trots allt att Ni finner krönikan intressant att läsa och har stort nöje av den.

Pia Sundholm

Svart Magi och skrock

Här följer ett antal råd och formler som är komna från en urgammal tro och kunskap. Delvis har jag hittat material i en bok som heter just"Skrock och svart magi", och delvis finns här sådant som är kommet från numera avlidna personer i bygden. Av naturliga skäl utelämnar jag deras namn. Idag är det ju modernt med New Age och många andra mystiska strömningar i samhället. Det är inne! Men nedanstående texter är ingalunda moderna, dock skrivet på modernt språk. Detta är gammal tro som användes i vardagen, på gott och på ont...
Boken som jag också tagit text ur är skriven av Christer Topelius.

Sålunda kan man ge dessa råd:

* När man badar i sjöar så bör man lägga lite stål i vattnet, för att inte näcken ska komma.

* Vid dopet skall gudmor alltid hålla barnets huvud högre än fötterna, för att han skall få det att lära sig läsa.

* När en konung dör, dör även bisamhällen runt om i landet.

* När en stockad bisvärm inte vill stanna kvar, läggs en vigselring i kupan.

* I juli månad, när solen är i lejonet, avskärs i solnedgången en kvist av askträd med en ny kniv. Denna pinne hålls, då man vill stilla blodet, i den vänstra handen tills dess att den blir varm.

* Läs mot starkt blodflöde:
"Dä sto ett trä på Zions berg, därunder sto ett får. Ta bark uttå dä trä å ull uttå dä får, å lägg uppå de sår, så skall dä stå genom de tre namn: Gud Fader, son och helig And."

* En klar fläck på veken i lågan på ett ljus, betyder brev.

* När du bygger ditt hus, lägg då lite småpengar under en knutsten, då kommer det aldrig att saknas pengar där.

* De bössor som hänger laddade när ägaren dör, blir därefter inte lyckosamma eller dugliga.

* Genast bössan är avlossad blåser man i den för att hindra förtrollning.
* Man bör aldrig gå barfota i källaren för då surnar drickat.

* Det sista man har att bjuda på ur en flaska, kallas sonlyckan.

* När gamla träd blåser omkull, betyder det att gammalt folk skall dö; blåser unga träd omkull, träffar döden de unga.

* Då ekorrar kommer fram till huset betyder det hårda år.

* Om råttor försvinner ur huset utan känd anledning, bebådas vådeld.

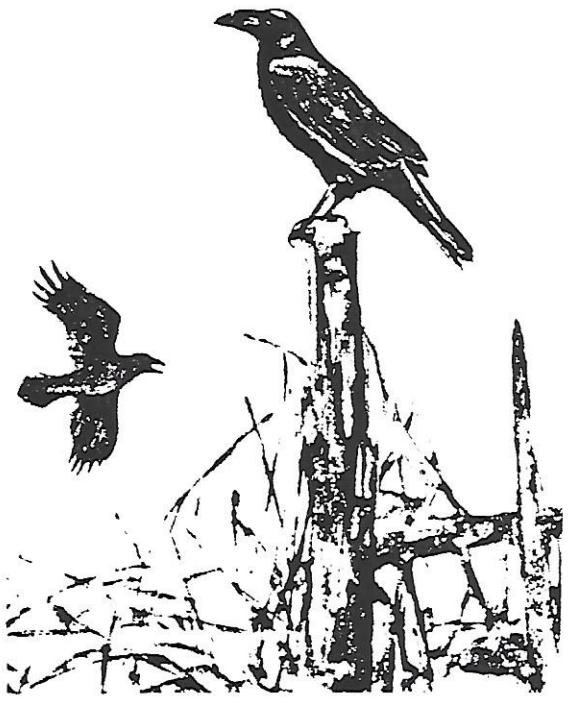

Svart Magi och skrock

* När räv eller hare visar sig på ljusan dag vid gården, betyder det att det blir eldsvåda.

* Den som ämnar sig ut att fiska eller jaga, bör man smyga sig bort och inte låta någon se en. Annars får man inte ett liv.

* När masken är satt på kroken ska man spotta tre gånger eller gapa över den för att göra en god fångst.

* Flyttöl får ej ske på lördag eller torsdag för då blir det nya hemmet inte lyckligt.

* En geting till sjöss för god vind med sig.

* För att hålla getingar borta:
  Läs - Getingen är det värsta ord
  Som i världen är.
  Här skall du vara,
  Och aldrig längre komma;
  Mig skall du aldrig vålla.

* Det år, då många gökar hörs, blir en hård tid.

* Kliar man sig i den högra handen kommer främmande, i den vänstra så får man gåvor.

* Bit på lillfingerknogarna och håll din hand och mun stilla i denna ställning; hickan går vanligen över efter två eller tre hickningar.

* En kärring är alltid ett olyckligt möte, särledes för en jägare. Det onda i förebudet försvinner om man kan ställa en fråga som besvaras med ja.

* Den som hatar katter blir sällan lycklig.

* När katter springer och leker på vintern, väntar de storm och snö.
  När de om sommaren klöser i träd, stolar eller väggar väntar de regn.

* Under Lucianatten tros vattnet i alla åar och källor förvandlas till vin.

* Hör man någon ropa i skogen så bör man inte svara Ja, utan Hoj. Så kan inte skogsråret få makt över dig.

* För att undvika spöken hemma, ta lite korn och linfrön och strö det framför dörren.

* Om det högra ögat kliar så kommer man att få le; det vänstra gråta.

Ja, detta var många råd till Er läsare, en del känner Ni säkert igen, annat är nytt. Mycket är tidlöst och har följt oss genom seklerna och vårt behov av skrock och oförklarliga saker kvarstår nog även i framtiden.

Pia Sundholm

UR MEDELPADS ÄLDRE URKUNDER AV ALGOT HELLBOM.

Det var ibland skärmytslingar i Tynderöbygden - allt som skedde var inte "rumsrent", så en del blev instämda till tinget. Nedanstående förseelser straffades med olika bötesbelopp:

Slog Per T. i sin egen båt	böter 8 marker
Slog ett yxhammarslag	6 öre
Knivslog och een blånatt´(blånad)	3 marker
Rände olovandes efter en älgtjur	6 1/2 marker
Snatteri av 3 öre	4 marker
Leppegull (osanning - skvaller)	10 öre
Ej utförd skjutsfärd	4 öre
Undanhållande av en ko	6 öre
Jan ryckte Oloff i hår och skägg i kyrkan	2 marker
För blodvite	1/2 marker
En silversked	35 marker
Olydnad	2 marker
För han sa en karl ljög för tingsbordet	3 öre
Tjuveri	6 marker
Löskeläge	12 öre
Slagsmål på kyrkovallen	10 marker
Tog en åker av grannen	16 marker
Kirstin i slagsmål med sin grannhustru	6 marker
Bröt sitt avtal	6 marker
Longsamligt fästning/för lång tid tills bröllopet blev av	1 marker
Tog litet hö av sin grannhustru	1 marker
Jungfrukränkning	5 mark.2 öre 16 thr
Köpslag med en bondes hustru utan hans vetskap	9 öre
Husrivning	2 marker
Kastat en råstake (gränspåle)	6 marker
för orödde vägar (oröjda)	6 öre
Tagit sin grannes häst	6 öre
Dömd för rån	8 daler
Slog en ko	2 marker

GAMLA BYANAMN I TYNDERÖ PÅ 1500-TALET!

Åstön: 1535 = Assthan, 1543 = Åsten, 1547 = Åste, 1562 = Åşten
1555 - 60 - 72 Åstenn.
Åkerö: 1535 = Aaker
Ava: 1519 = Awa, 1535 = Aaffaa.
Bäräng 1484 = Berenghe, 1409 = Bergaenghe.
Berge by : 1484 = a Baergie.
Bryttmor: Blotthrmoren = 1535
Holme : 1535 = J-holm.
Mellby: 1535 = I Melby.
Skilsåker: Skylssacker 1535
Stångrid: Sttangree 1535
Myckeläng: i Myklaenghe 1409

// Karin Sjögren

MUSEINÄMNDENS STYRELSE FR.O.M. 1997:

Nils Högstedt, ordförande,	tel. 060/42071
Magnus Medin	tel. 060/42321
Tage Sjöström, kassör,	tel. 060/48071
Anders Sällvin	tel. 060/611948 el. 060/42108
Bo R Svensson	tel. 0620/81000
Pia Sundholm	tel. 060/42155
Britt Åkerberg	tel. 060/42475
Karin Sjögren	tel. 060/48075
Ulrika Lidholm	tel. 060/42008
Eva Tehlberg	tel. 060/48127

MÖJLIGHETER ATT FÖRVÄRVA ÅSTÖ-KRÖNIKAN(ALLA ÅRGÅNGAR) SAMT TECKNINGARNA "ÅSTÖ KAPELL" OCH "SKÖTBÅT VID ÅSTÖN" :

1. TYNDERÖBOA, Stångrid, tel. 060/42049.
2. STIFTSGÅRDEN I SÖRÅKER, tel. 060/40840.
3. VÄRDHUSET IDYLLEN vid Tynderösundet, tis - lör kl. 12-22, samt söndagar kl. 13-19. Fisk/snusboden kl. 11-18.
4. JONZONS BOKHANDEL, Vängåvan Sundsvall.
5. Genom kontakt med Nils Högstedt, tel. 060/42071 eller Magnus Medin, tel. 060/42321.

OBS! OBS! KOMPLETTERING TILL 1996-ÅRS ÅSTÖKRÖNIKA.
Författare till prästhistorian är Karin Öhlund, Bäräng.

FILUREN OSCAR SPELAR!

Oscar i torpet uppe vid Stormyren, var känd för att vara en filur. Han var knepig men hjälpsam.
När orgeltramparen blev hastigt sjuk och måste ersättas, då ställde Oscar upp. Efter söndagsgudstjänsten, sade Oscar till kantor Edvin;
" Idag spelade vi bra!".
" Vi!" sade Edvin förnärmad, det var ju jag som spelade!.
Nästa söndag slutade Oscar att trampa mitt i en psalm.
Det blev alldeles tyst i kyrkan. Då sade Oscar;
" Vem spelar nu då?"

Magnus Medin

PETTER, PETTER! Grannens ko är i trädgården!
- Stå inte där och skrik.
Ut och mjölka!

En underbar vinterdag ute vid Åkeröviken, Åstön.
Foto: Ove Svedin.

BIDRAG MOTTAGES TACKSAMT TILL KOMMANDE ÅSTÖKRÖNIKOR.

Varje år undrar vi i redaktionen över vilket material som kommer in till nästa krönika. I 26 år har den fyllts med intressant läsning för oss alla! Men vi måste få hjälp av Er för att krönikan skall fortleva, så nu måste Ni alla titta efter gamla och nya foton, skriva eller höra av Er till oss med berättelser och upplevelser. Åstökrönikan är en bygdekrönika och skall kunna beskriva hela Tynderö församlings historia och nutid.

Tycker Du att det är krångligt att skriva - kontakta oss - vi hjälper Dig gärna!

Kontakta någon av oss i redaktionen - se inre omslagssidan.

Sommarhälsingar
Redaktionskommittén

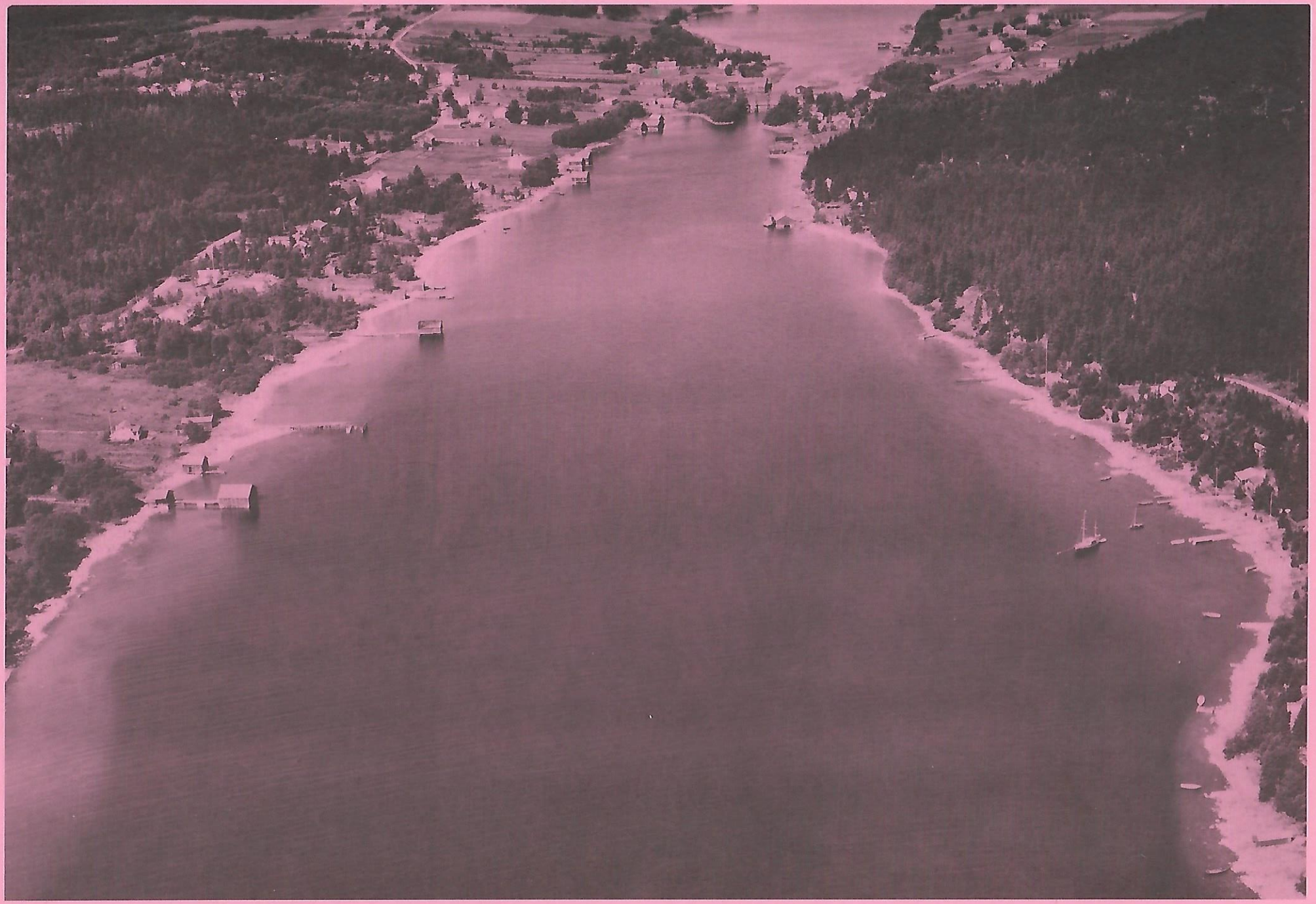

Vy över Tynderösundet i början av 1960-talet. Foto: A/B Flygtrafik, Dals Långed.